

О. Ю. Криворучко

асп.

науковий керівник: д.ю.н., проф. А. В. Смітюх

ДОТРИМАННЯ БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ СТОРІН ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОЗОВУ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Інститут забезпечення позову у господарському судочинстві покликаний гарантувати відновлення порушених прав позивача у разі задоволення позову та як результат – виконання судового рішення у майбутньому. Статтею 136 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що господарський суд за заявою учасника справи має право вжити передбачених статтею 137 ГПК України заходів забезпечення позову [1, ст. 136]. За своєю правовою природою інститут забезпечення позову є юридичним засобом, який запобігає потенційним порушенням охоронюваних законом прав та інтересів позивача. Проте кожна судова справа має свою специфіку, враховуючи яку суд має зважити всі «за» та «проти» та прийняти рішення із дотриманням балансу інтересів обох сторін, оскільки досягнення цього балансу належить саме до дискреційних повноважень судді.

Завданням суду є оцінка обґрунтованості доводів заявника щодо беззаперечної необхідності вжиття певного виду забезпечення позову з дотриманням балансу інтересів обох сторін. А тому будь-яке обмеження у праві користування, доступу чи розпорядження майном та іншими правами має підтверджуватися виправданими ризиками для перспективи реального невиконання рішення суду або не поновлення порушених прав та інтересів позивача у разі невжиття таких заходів.

Співмірність негативних наслідків від вжиття заходу забезпечення позову для відповідача та наслідків їх невжиття для позивача оцінюється суддею суб'єктивно, а тому вказані ухвали про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні досить часто оскаржуються у вищих інстанціях, де, наприклад, судді касаційної інстанції намагаються вивести та систематизувати критерії необхідності застосування забезпечення. Як зазначено у Постанові КГС ВС від 23.03.2020 у справі № 910/7338/19: «Співмірність передбачає співвідношення господарським судом негативних наслідків від вжиття заходів щодо забезпечення позову з тими негативними наслідками, які можуть настати в результаті невжиття цих заходів, з урахуванням відповідності права чи законного інтересу, за захистом яких заявник звертається до суду, вартості майна, на яке він заявляє клопотання накласти арешт, чи майнових наслідків заборони відповідачу здійснювати певні дії» [2].

Досить часто суди посилаються на формулювання, що достатньою аргументацією для забезпечення позову є підтверджена доказами наявність фактичних обставин, з якими пов'язується застосування певного виду забезпечення позову [3]. Проте, ані наукова доктрина, ані судова практика не конкретизує, які саме фактичні обставини мають бути наявні та не встановлює вичерпний перелік доказів, які можуть ці обставини довести. Як результат, питання дотримання балансу інтересів сторін завжди є відкритим.

Менш спірна ситуація складається коли позивач може документально довести, що відповідач у минулому вже унеможливив виконання рішення суду шляхом, наприклад, продажу майна, на яке у майбутньому могло бути звернено стягнення. Але довести це у ситуації, яка склалась вперше, дуже складно, тому що не існує документальних доказів, які зможуть підтвердити можливі наміри відповідача, які існують тільки у нього в планах та думках.

При цьому, важливо чітко виявляти ситуації, коли позивач за рахунок клопотання про забезпечення позову намагається на етапі підготовчого провадження фактично вирішити судовий спір. Тобто, якщо кінцевою метою позивача є обмеження права користування приміщенням відповідача, такій особі необхідно звертатися з позовом та відповідними вимогами до суду, а не вигадувати вимоги, завдяки яким можна буде клопотати про обмеження права відповідача шляхом забезпечення позову. Сторона позивача може зловживати вказаним

правом, оскільки заява про забезпечення позову подається і вирішується швидше, аніж судова справа в цілому, оскільки процедура забезпечення не має стадій підготовчого провадження та розгляду по суті. Відповідно до ст. 140 Господарського процесуального кодексу України: заява про забезпечення позову розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження без повідомлення учасників справи [1, ст. 140]. Більше того, клопотання про забезпечення позову може подаватися ще до подання самого позову.

Отже, проблема дотримання балансу інтересів сторін при застосуванні заходів забезпечення позову залишається невирішеною і наразі єдиним критерієм у судовій практиці є залежність вжитих заходів від фактичних обставин справи у кожному конкретному господарському спорі.

Список використаної літератури

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n3437>
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 23.03.2020 у справі № 910/7338/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88386312>
3. Огляд судової практики щодо спорів пов'язаних із забезпеченням позову: інформує ПЗАГС. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/oglyad-sudovoyi-praktyky-shchodo-sporiv-pov-yazanykh-iz-zabezpechenniam-pozovu-informuye-pzags/>